

ZMIANY TYPÓW DEMOGRAFICZNYCH MAŁYCH MIAST W POLSCE W LATACH 2004-2013

Wioletta KAMIŃSKA¹, Mirosław MULARCZYK²

¹*Instytut Geografii, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ul. Świętokrzyska 15, 205-406 Kielce, wioletta.kaminska@ujk.edu.pl*

²*Instytut Geografii, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ul. Świętokrzyska 15, 205-406 Kielce, miroslaw.mularczyk@ujk.edu.pl*

Kamińska W., Mularczyk M., 2016, *Zmiany typów demograficznych małych miast w Polsce w latach 2004-2013*, „Czasopismo Geograficzne”, 87(1): 163-172.

Streszczenie

Negatywne procesy ludnościowe, związane z II przejściem demograficznym, na początku lat 90. XX wieku dotarły do Europy Środkowej i Wschodniej, w tym do Polski. Zmiany te utrudniają zrównoważony rozwój w poszczególnych jednostkach administracyjnych, zwłaszcza w małych miastach. W związku z tym celem pracy było określenie zmian w strukturze typów demograficznych małych miast w Polsce w latach 2004-2013. W badaniach przyjęto, za Głównym Urzędem Statystycznym, że małe miasta to ośrodki posiadające administracyjne prawa miejskie i liczące mniej niż 20 000 mieszkańców. Zakres czasowy pracy obejmuje lata 2004-2013. Typy demograficzne małych miast określono za pomocą typologii Webba. Stwierdzono, że w analizowanym okresie zmniejszył się udział ośrodków miejskich o charakterze progresywnym a zwiększył o regresywnym. Największy wpływ na kształtowanie się liczby ludności rozpatrywanych jednostek osadniczych w Polsce w latach 2004-2013 wywierał nie tylko ujemny przyrost naturalny, ale przede wszystkim ujemne saldo migracji.

Słowa kluczowe: małe miasta, typy demograficzne

Niniejszy artykuł dedykujemy prof. dr hab. Florianowi Plitowi, naszemu Mistrzowi i Przyjacielowi. Wielu geografów może pochwalić się długoletnią współpracą z Profesorem, a to przede wszystkim dzięki związkom z Uniwersytetem Warszawskim. My takiego szczęścia nie mieliśmy. Los wynagrodził nas w inny sposób. Naszą współpracę zawdzięczmy jednej z Florianowych misji, którą jest niewątpliwie wspieranie rozwoju naukowego osób z mniejszych ośrodków akademickich. Profesor „nybetonował” wiele niepewnych ścieżek kariery geograficznej. Inspiruje, konsultuje, recenzuje... Jest przy tym bardzo wymagającym, ale życzliwym Mistrzem. Dziękujemy.

Wstęp

W latach 60. XX wieku w Europie Zachodniej zaobserwowano procesy związane z II przejściem demograficznym, które całkowicie odbiegały od wcześniejszych wzorców. Nastąpiła zmiana wielu zachowań demograficznych, odnoszących się do sfery małżeństwa i rodności. Wśród nich Lesthaeghe [1991] wymienił: zwiększającą się liczbę rozwodów, obniżenie się płodności we wszystkich rocznikach, zakończenie tzw. okresu *baby boom* oraz zatrzymanie obniżania się wieku zawierania małżeństw. Wystąpiła nieciągłość w reprodukcji ludności. Procesy II przejścia demograficznego przejawiają się w spadku dzietności poniżej poziomu gwarantującego zmienność pokoleń, nasileniem migracji, preferowaniu związków niesformalizowanych, spadkiem umieralności, wydłużaniem się trwania życia, dążeniu do maksymalnego korzystania z wykształcenia, dochodów, w podnoszeniu poziomu życia i zadowolenia z niego [Van de Kaa 1987, 2003; Lesthaeghe 2010].

Te negatywne procesy ludnościowe na początku lat 90. XX w. dotarły do Europy Środkowej i Wschodniej, w tym do Polski [Sánchez-Barricarte, Fernández-Carro 2007]. Spadek wskaźnika urodzeń przy stałej stopie zgonów ukształtował bardzo niski przyrost naturalny, który w poszczególnych jednostkach przestrzennych był silnie zróżnicowany. Ubytek naturalny obserwowano głównie w wielkich miastach, ale w nich często był on rekompensowany dodatnim saldem migracji. Z kolei w mniejszych ośrodkach miejskich oraz na wiejskich obszarach peryferyjnych dodatni przyrost naturalny zwykle nie był łagodzony przez napływ migrantów, co stało się przyczyną procesów depopulacji [Kamińska, Mularczyk 2014]. Najgorsza sytuacja wystąpiła na obszarach, które doświadczyły zarówno ubytku naturalnego, jak i migracyjnego.

Zmniejszanie się potencjału ludnościowego pociąga za sobą negatywne zmiany, zarówno w strukturze demograficznej (np. starzenie się społeczeństwa, zaburzona struktura ludności wg płci) jak i gospodarczej (np. zmniejszanie zasobów pracy, ograniczony rozwój przedsiębiorczości). Zmiany te utrudniają zrównoważony rozwój w poszczególnych jednostkach administracyjnych, zwłaszcza w małych miastach. Jest to sytuacja niekorzystna, ponieważ najmniejsze ośrodki miejskie odgrywają znaczącą rolę w kreowaniu dobrobytu nie tylko swoich mieszkańców, ale także społeczeństwa wiejskiego skoncentrowanego wokół nich. Są to ośrodki, w których funkcjonują usługi rynkowe i nierynkowe, infrastruktura techniczna i społeczna zapewniająca koncentrację lokalnego potencjału innowacyjnego i wytwórczego [Knox, Mayer 2009]. Małe ośrodki miejskie są niezbędne dla uniknięcia wyludniania obszarów wiej-

skich oraz dla zrównoważonego rozwoju regionalnego i spójności terytorialnej [*Exploring Urban Futures in European Cities...* 2011].

W świetle powyższych uwag celem pracy było określenie zmian w strukturze typów demograficznych małych miast w Polsce w latach 2004-2013.

Zakres czasowy nawiązuje do okresu przystąpienia Polski do UE, co przyczyniło się do ograniczenia wielu barier na rynku pracy i w ruchach migracyjnych. Typy demograficzne małych miast określono za pomocą typologii Webba [1969]. Jej podstawę stanowią wskaźniki przyrostu naturalnego oraz salda migracji. W badaniach przyjęto, za Głównym Urzędem Statystycznym, że małe miasta to ośrodki posiadające administracyjne prawa miejskie i liczące mniej niż 20 000 mieszkańców. W analizach uwzględniono część wspólną zbiorów analizowanych jednostek osadniczych z roku 2004 i 2013, która stanowiła 660 miast.

Zmiany typów demograficznych małych miast w latach 2004-2013

Opisywane trendy ludnościowe w małych miastach były wypadkową przyrostu naturalnego oraz salda migracji. Określone relacje między wymienionymi cechami decydowały o przynależności danego miasta do odpowiedniego typu zgodnie z klasyfikacją Webba.

Zarówno w roku 2004, jak i w 2013 zdecydowana większość małych miast zaliczana była do typów regresywnych. W analizowanym okresie ich udział wzrósł z 66,8% do 79,5% analizowanych jednostek osadniczych.

W roku 2004 ośrodków o takim charakterze było 441. Z czasem kryzys ludnościowy rozumiany jako zmniejszanie się potencjału demograficznego objął kolejne jednostki. Na koniec analizowanego okresu liczba miast reprezentujących regresywne typy demograficzne zwiększyła się o 19% (tab. 1). Proces ten był silnie zróżnicowany regionalnie. Najwięcej ośrodków miejskich cechujących się ubytkiem ludnościowym przybyło w woj. mazowieckim (wzrost o 52%), śląskim (o 50%) i lubuskim (o 42,9%). W konsekwencji tego na Mazowszu miasta regresywne stanowiły ponad połowę liczebności badanego zbioru (64%, a w roku 2004 – 41%), na Śląsku 79,4% (w roku 2004 – 53%), a w woj. lubuskim 83% (w roku 2004 – 58%).

W układzie przestrzennym dostrzeżono, że w licznych miastach o charakterze progresywnym w roku 2004, zachodziły procesy zmieniające ich typy demograficzne na regresywne. Dotyczyło to nie tylko ośrodków położonych peryferyjnie względem aglomeracji miejskich i głównych linii komunikacyjnych, ale często także w ich sąsiedztwie.

W kolejnych regionach kraju liczba miast odznaczających się ubytkiem ludnościowym zwiększyła się o 20-35%. Były to województwa: lubelskie, świętokrzyskie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie i pomorskie. Szczególnie niekorzystna sytuacja wystąpiła w Świętokrzyskim i na Lubelszczyźnie, bowiem małe miasta o regresywnych typach demograficznych stanowiły tam niemalże ogół ośrodków tej grupy wielkościowej (w świętokrzyskim było to 100%, a w lubelskim 93%). Rolniczy charakter tych regionów, niedopasowanie popytu do podaży na rynkach pracy spowodowały z jednej strony odpływ migracyjny młodej części społeczeństwa, z drugiej zaś zmiany w liczebności rodziny. Nadto należy dodać, że ubytek ludnościowy w tych regionach nie dotyczył tylko małych miast, ale także dużych i średnich, a nawet całych województw.

Tab. 1. Zmiany typów demograficznych małych miast w latach 2004-2013

Tab. 1. Changes of demographic types of small cities between 2004 and 2013

Województwo	Progresywne		Dynamika zmian 2004=100%	Regresywne		Dynamika zmian 2004=100%
	2004	2013		2004	2013	
łódzkie	7	5	71,4	19	21	110,5
mazowieckie	35	22	62,9	25	38	152,0
małopolskie	14	12	85,7	27	29	107,4
śląskie	16	7	43,8	18	27	150,0
lubelskie	7	2	28,6	22	27	122,7
podkarpackie	13	10	76,9	22	25	113,6
podlaskie	7	7	100,0	21	21	100,0
świętokrzyskie	5	0	0,0	19	24	126,3
lubuskie	15	6	40,0	21	30	142,9
wielkopolskie	44	34	77,3	45	55	122,2
zachodniopomorskie	7	6	85,7	44	45	102,3
dolnośląskie	13	10	76,9	57	60	105,3
opolskie	4	2	50,0	24	26	108,3
kujawsko-pomorskie	14	4	28,6	30	40	133,3
pomorskie	9	4	44,4	18	23	127,8
warmińsko-mazurskie	9	4	44,4	29	34	117,2
RAZEM	219	135	61,6	441	525	119,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS.

W województwach: wielkopolskim, kujawsko-pomorskim i pomorskim również zostały zaburzone proporcje między małymi miastami o typach progresywnych i regresywnych, przy czym te ostatnie zwiększyły swój udział w strukturze najmniejszych ośrodków miejskich odpowiednio: w Wielkopolsce z 50,6% do 62%, w kujawsko-pomorskim z 68% do 90% i pomorskim z 66,6% do 85,2%. Regresywne ośrodki tworzyły tam niemalże koncentryczne kręgi wokół stolic regionów i zbliżały się od strony peryferii regionalnych do ich centrów.

W pozostałych regionach kraju liczba miast regresywnych zwiększyła się o 2-19%, a tylko w woj. podlaskim utrzymała się na niezmiennym poziomie.

Najbardziej dynamiczny wzrost liczby małych miast o charakterze regresywnym odnotowano w przypadku jednostek osadniczych typu G, w których ujemny przyrost naturalny nie przewyższał ujemnego salda migracji. W analizowanym okresie ich liczba wzrosła o 87 (13,2% zbioru analizowanych miast). Największe zmiany w tym zakresie zaobserwowano w województwach: kujawsko-pomorskim, podlaskim, dolnośląskim i warmińsko-mazurskim (tab. 2). W mniejszym stopniu, wśród miast o charakterze regresywnym, wzrosła liczba jednostek typu F, w którym ujemny przyrost naturalny przewyższał ujemne saldo migracji. Najbardziej dynamiczny wzrost liczebności w tej grupie miast zaobserwowano w województwie świętokrzyskim. W regionach kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim, wielkopolskim, łódzkim, dolnośląskim i podlaskim zaś zmniejszyła się liczba małych miast tego typu. W analizowanym okresie w niewielkim stopniu skurczyła się liczba miast zaliczanych do typu H, w którym ujemne saldo migracji nie było rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny oraz typu E, gdzie ujemny przyrost naturalny nie był rekompensowany przez dodatnie saldo migracji. W przypadku małych miast typu H największy spadek ich liczby zauważono w województwach: zachodniopomorskim, opolskim, natomiast wzrost w lubuskim i wielkopolskim. Mniej dynamiczne zmiany w poszczególnych województwach zachodziły w przypadku jednostek osadniczych typu E. Największy ich spadek zaobserwowano w województwie podlaskim a wzrost w pomorskim (tab. 2).

Opisane procesy w małych miastach typu regresywnego potwierdzają dominację negatywnych trendów demograficznych zachodzących w rozpatrywanych jednostkach osadniczych. Zaobserwowano wzrost liczby ośrodków charakteryzujących się spadkiem liczby mieszkańców w wyniku nie tylko ujemnego przyrostu naturalnego, ale przede wszystkim na skutek wzrostu znaczenia ujemnego salda migracji. To właśnie ten komponent przyrostu rzeczywistego w analizowanym okresie wywierał największy wpływ na kształtowanie się demograficznych typów małych miast w Polsce.

Tab. 2. Zmiany udziału małych miast typu regresywnego wg województw w latach 2004-2013
Tab. 2. Changes in share of small cities with regressive character by voivodeships between 2004 and 2013

województwo	Liczba badanych małych miast	Różnica liczby miast typów regresywnych									
		E		F		G		H		razem	
		Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
śląskie	34	2	5,9	2	5,9	2	5,9	3	8,8	9	26,5
lubuskie	36	2	5,6	3	8,3	0	0,0	4	11,1	9	25,0
kujawsko-pomorskie	44	0	0,0	-3	6,8	17	38,6	-4	9,1	10	22,7
mazowieckie	60	1	1,7	4	6,7	5	8,3	3	5,0	13	21,7
świętokrzyskie	24	1	4,2	5	20,8	1	4,2	-2	8,3	5	20,8
pomorskie	27	2	7,4	0	0,0	3	11,1	0	0,0	5	18,5
lubelskie	29	-1	3,4	3	10,3	5	17,2	-2	6,9	5	17,2
warmińsko-mazurskie	38	0	0,0	-1	2,6	9	23,7	-3	7,9	5	13,2
wielkopolskie	89	-2	2,2	-2	2,2	4	4,5	10	11,2	10	11,2
podkarpackie	35	-1	2,9	1	2,9	5	14,3	-2	5,7	3	8,6
łódzkie	26	-1	3,8	-2	7,7	4	15,4	1	3,8	2	7,7
opolskie	28	0	0,0	2	7,1	4	14,3	-4	14,3	2	7,1
małopolskie	41	-1	2,4	0	0,0	2	4,9	1	2,4	2	4,9
dolnośląskie	70	-3	4,3	-6	8,6	17	24,3	-5	7,1	3	4,3
zachodniopomorskie	51	2	3,9	7	13,7	0	0,0	-8	15,7	1	2,0
podlaskie	28	-3	10,7	-3	10,7	9	32,1	-3	10,7	0	0,0
razem	660	-2	0,3	10	1,5	87	13,2	-11	1,7	84	12,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS.

Z kolei w grupie miast progresywnych zanotowano znaczny spadek ich liczby z 219 w roku 2004 do 135 w roku 2013, tj. o prawie 40%. Tylko w województwie podlaskim, ich liczba nie uległa zmianie, w pozostałych regionach spadek ten wahał się od 14% do 100%. Największy ubytek liczby miast o charakterze progresywnym

wystąpił w województwach: świętokrzyskim, w którym w roku 2013 nie było już żadnego małego ośrodka miejskiego o przyroście liczby mieszkańców, lubelskim i kujawsko-pomorskim, w których liczba badanych jednostek osadniczych zmniejszyła się o ponad 70%. O ponad połowę spadła liczebność miast progresywnych w województwach: śląskim, lubuskim, pomorskim i warmińsko-mazurskim. Relatywnie najmniej niekorzystnie procesy ludnościowe w małych miastach przebiegały w woj. małopolskim i zachodniopomorskim, w których ubytek liczby miast o typach progresywnych był mniejszy niż 15%. Należy jeszcze podkreślić, że w latach 2004-2013 we wszystkich województwach udział miast progresywnych w ogólnej liczebności badanego zbioru znacznie się skurczył. Na początku badanego okresu wskaźnik ten wahał się od 13 do 58%, a w roku 2013 od 0 do 38%. Największy, ponad 20 procentowy spadek znaczenia progresywnych małych miast miał miejsce w województwach: śląskim (o 26,5%), lubuskim (o 25%), kujawsko-pomorskim (o 22,7%) i mazowieckim (o 21,7%). Najmniejszy zaś w woj. zachodniopomorskim (o 2,0%) i małopolskim (o 4,9%). Tylko w województwie podlaskim progresywne małe miasta utrzymały swoje 25% znaczenie (tab. 1).

Największy spadek liczby małych miast o charakterze progresywnym dotyczył jednostek osadniczych typu D, w których dodatnie saldo migracji przewyższało ujemny przyrost naturalny (tab. 3). W analizowanym okresie ich liczba zmniejszyła się o 28 (4,2% zbioru analizowanych miast). Najbardziej dynamiczny spadek ich liczebności zaobserwowano w województwach: lubelskim, świętokrzyskim oraz śląskim. W najmniejszym stopniu, wśród miast o charakterze progresywnym, zmniejszyła się liczba jednostek typu A, w którym dodatni przyrost naturalny przewyższał ujemne saldo migracji. W latach 2004-2013 liczebność miast tego typu w Polsce spadła o 12, co stanowiło 1,2% wszystkich branych pod uwagę jednostek osadniczych. Najbardziej dynamiczne spadki zauważono w województwach: lubuskim (8,3% miast regionu), mazowieckim (8,3%), warmińsko-mazurskim (10,5%). W przypadku województwa podkarpackiego i wielkopolskiego natomiast odnotowano wzrost ich liczebności (tab. 3).

Zmniejszenie udziału małych miast o charakterze progresywnym, wzrost wśród nich znaczenia ośrodków typu A, gdzie istotnym czynnikiem kształtującym liczbę mieszkańców było ujemne saldo migracji potwierdzają występowanie negatywnych trendów ludnościowych zachodzących w rozpatrywanym zbiorze jednostek osadniczych. Szczególnie mocno zaznaczają się one w województwach: kujawsko-pomorskim, opolskim, lubelskim, a zwłaszcza w świętokrzyskim, gdzie w roku 2013 nie odnotowano występowania małych miast z żadnego z typów progresywnych.

Tab. 3. Zmiany liczby miast typu progresywnego w latach 2004-2013 wg województw
Tab. 3. Changes in the number of cities with progressive character between 2004 and 2013 by voivodeships

Województwo	Liczba badanych małych miast	Różnica liczby miast typów progresywnych w latach 2004-2013									
		A		B		C		D		razem	
		Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
śląskie	34	-2	5,9	-2	5,9	-1	2,9	-4	11,8	-9	26,5
lubuskie	36	-3	8,3	-4	11,1	-3	8,3	1	2,8	-9	25,0
kujawsko-pomorskie	44	1	2,3	-4	9,1	-4	9,1	-3	6,8	-10	22,7
mazowieckie	60	-5	8,3	0	0,0	-5	8,3	-3	5,0	-13	21,7
świętokrzyskie	24	0	0,0	0	0,0	-2	8,3	-3	12,5	-5	20,8
pomorskie	27	0	0,0	-1	3,7	-4	14,8	0	0,0	-5	18,5
lubelskie	29	-1	3,4	-1	3,4	1	3,4	-4	13,8	-5	17,2
warmińsko-mazurskie	38	-4	10,5	-2	5,3	1	2,6	0	0,0	-5	13,2
wielkopolskie	89	4	4,5	-1	1,1	-5	5,6	-8	9,0	-10	11,2
podkarpackie	35	4	11,4	-2	5,7	-5	14,3	0	0,0	-3	8,6
łódzkie	26	-2	7,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-2	7,7
opolskie	28	-2	7,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-2	7,1
małopolskie	41	1	2,4	-2	4,9	-2	4,9	1	2,4	-2	4,9
dolnośląskie	70	-1	1,4	1	1,4	3	4,3	-6	8,6	-3	4,3
zachodniopomorskie	51	-1	2,0	-2	3,9	1	2,0	1	2,0	-1	2,0
podlaskie	28	-1	3,6	0	0,0	1	3,6	0	0,0	0	0,0
razem	660	-12	1,8	-20	3,0	-24	3,6	-28	4,2	-84	12,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS.

Wnioski

W analizowanym okresie w zbiorze małych miast w Polsce zaobserwowano zmniejszenie się udziału ośrodków o charakterze progresywnym z około 33% w 2004 r. do około 20% w 2013 r. Najbardziej znaczące spadki odnotowano w województwach: świętokrzyskim, lubelskim oraz kujawsko-pomorskim, najmniej dynamiczne zaś: w małopolskim i zachodniopomorskim. Wzrosło znaczenie małych miast o charakterze regresywnym. Na początku rozpatrywanego okresu stanowiły one około 67%, podczas gdy na koniec około 80% ogółu badanych jednostek osadniczych. Najbardziej dynamiczny wzrost udziału małych miast o charakterze regresywnym wystąpił w regionach: mazowieckim, śląskim i lubuskim, najmniej dynamiczny natomiast w: zachodniopo-

morskim, dolnośląskim, małopolskim, opolskim. Jedynie w województwie podlaskim proporcje między liczbą ośrodków o charakterze regresywnym i progresywnym w analizowanym okresie nie uległy zmianie.

Większość małych miast o charakterze progresywnym w roku 2004 zmieniła go do roku 2013 na regresywny, zwłaszcza typu G i H, które cechowały się ujemnym saldem migracji. Spośród miast o charakterze regresywnym w roku 2004 większość, na koniec rozpatrywanego okresu pozostawała w tym zbiorze. W prawie połowie z nich zaszły zmiany na inny typ regresywny, najczęściej G.

Opisane procesy zwiększania się w zbiorze małych miast udziału jednostek o charakterze regresywnym, zwłaszcza typów G i H potwierdzają występowanie w nich negatywnych trendów ludnościowych. Wzrost dominacji ośrodków tego typu związany jest niewątpliwie ze zjawiskami cechującymi II przejście demograficzne.

Największy wpływ na kształtowanie się liczby ludności rozpatrywanych jednostek osadniczych w Polsce w latach 2004-2013 wywierało ujemne saldo migracji. Duże ich znaczenie w kształtowaniu trendów ludnościowych małych miast rokuje niekorzystnie na przyszłość. Zgodnie bowiem z teorią Ravensteina [1885] emigrują głównie ludzie młodzi, w tym zwłaszcza kobiety. Skutkuje to w kolejnych latach obniżeniem wskaźnika urodzeń i wzrostem tempa spadku liczby ludności. Należy przypuszczać, że migracje z małych miast w poszukiwaniu lepszych warunków życia stanowią początek spirali negatywnych zmian. Hoekveld [2012] oraz Haase i in. [2013] wskazali, że bezpośrednią, negatywną konsekwencją odpływu emigracyjnego jest zmniejszanie się popytu na towary i usługi, co prowadzi do ograniczenia przedsiębiorczości oraz stopnia wykorzystania infrastruktury społecznej i ekonomicznej miejscowości, sprzyjając tym samym likwidacji poszczególnych podmiotów gospodarczych i instytucji. Zaistniała sytuacja przekłada się na obniżenie podaży miejsc pracy, wzrost bezrobocia, zmniejszanie dochodów miast i wywołuje kolejną falę emigracji. Procesy te mogą stanowić istotną barierę zrównoważonego rozwoju małych miast.

Literatura

- Exploring Urban Futures in European Cities: A Social Cohesion – Based Approach*, 2011, URBAN-NET, Deliverable 4.5.
- Haase A., Bernt M., Grobmann K., Mykhnenko V., Rink D., 2013, *Varieties of Shrinkage in European Cities*, European Urban and Regional Studies, 0 (0): 1-17.
- Hoekveld J. J., 2012, *Time-Space Relations and the Differences Between Shrinking Cities*, "Built Environment", 38(2): 179-195.

- Kamińska W., Mularczyk M.**, 2014, *Demographic types of small cities in Poland*, *Miscellanea Geographica*, 18, 4: 24-33.
- Knox P. L., Mayer H.**, 2009, *Small town sustainability: economic, social, and environmental innovation*. Basel: Birkhauser Verlag.
- Lesthaeghe R.**, 2010, *The Unfolding Story of the Second Demographic Transition*, Report 10-696, Population Studies Center University of Michigan, Michigan.
- Lesthaeghe R.**, 1991, *The Second Demographic Transition in Western Countries: An Interpretation*, IPO-Working Paper, Centrum Sociologie, Vrije Universiteit Brussel.
- Ravenstein E. G.**, 1885, *The Laws of Migration*, *Journal of the Royal Statistical Society*, XLVIII, 2: 167-227.
- Sánchez-Barricarte J. J., Fernández-Carro R.**, 2007, *Patterns in the delay and recovery of fertility in Europe*, *European Journal of Population*, 23 (2): 145-170.
- Van de Kaa D. J.**, 2003, *The Idea of a Second Transition in industrialized countries*, *The Japanese Journal of Population*, 1, 1: 1-34.
- Van de Kaa D. J.**, 1987, *Europe's second demographic transition*, *Population Bulletin*, 42, 1, The Population Reference Bureau, Washington.
- Webb J. W.**, 1969, *The Natural and Migrational Components of Population Changes in England and Wales, 1921–1931*, *Economic Geography*, 2: 130-148.

Summary

CHANGES OF DEMOGRAPHIC TYPES OF SMALL CITIES IN POLAND BETWEEN 2004 AND 2013

Negative demographic processes, connected to stage two demographic transition, at the beginning of 90s. of 20th century reached Central and Easter Europe including Poland. These changes impede sustainable development in particular administrative units, especially in small cities. Due to this, the aim of this paper was to determine changes in structure of demographic types of small cities in Poland between 2004 and 2013. It was assumed in the paper, following the Central Statistical Office of Poland, that small cities are centres with administrative city character and less than 20 000 inhabitants. The time range covers the period between 2004 and 2013. Demographic types of small cities were determined with the usage of Webb's typology. It was stated that the share of city centres with progressive character decreased and the share of those with regressive character increased in the analysed period. Not only a negative natural increase, but, above all, a negative net migration rate had the greatest influence on shaping the number of inhabitants of the analysed settlement units between 2004 and 2013.

Keywords: small cities, demographic types